

Kálmán Peregrin előadása

Krisztusban kedves testvérek! *A kereszt az élet fája, az öröm forrása* címet kaptam a szervezőktől ennek az előadásnak, elmélkedésnek megjelöléseként, és ahogy már többször elhangzott a mai délután folyamán: a szervezők a misszió lényegét, foglatatát, az elmúlt évek foglatatát a kereszt titkában vélték meglátni, összefoglalni. Hiszen a kereszt tartalmazza, megjeleníti számunkra Isten önmagát odaadó szeretetét, a Szentháromság lényegét. Valójában ennek közlése a missziónk tartalma, ezt kell tudatosítanunk önmagunk számára, ezt kell továbbadnunk környezetünknek és a világnak.

De mielőtt továbbmennénk, meg kell fontolnunk, hogy milyen létjogosultsága van a misszióknak, miből fakad a misszió létjogosultsága. Csak abból és csak akkor nem lesz vallási, hatalmi háború, ha meg vagyunk győződve arról, hogy Krisztus keresztje az igazság, Krisztus az igazság – számunkra is, és ezt szeretetben közölni akarjuk másokkal. Azért is fontos ez a felismerés, mert csak szilárd identitással lehet misszióba indulni, és annak tudatosításával, hogy mi az, amit elviszünk, Ki az, Akit elviszünk a perifériákra. Mert egyébként úgy járunk, mint az egyszeri asszony, aki elindul a férje után a kocsmába, aztán ottmarad ő maga is.

Arra vállalkozunk tehát, hogy bemutassam, milyen üzenetet hordoznak korunk számára a különböző korok kereszt-ábrázolásai, kereszt-teológiája, és hogy ezzel feléleszem bennetek a vágyat, hogy megfogalmazzátok saját kereszt-képeket, saját kereszt-teológiátokat, hogy felfedezzétek a liturgia szavának valóságát: *„a kereszt által jött az öröm a világra”*.

Mielőtt a képekre térnénk, a szó, az Ige elsődlegességét kell figyelembe vennünk, és megnéznünk, hogy az evangéliumokban miként jelenik meg a kereszt.

Szent Márk evangéliuma – Biblikus tanulmányainkból jól tudjuk, hogy a passió bizonyos részei már néhány évvel Jézus halála után legalább szóbeli hagyományként léteztek; vagyis Krisztus passiója az evangélium, az örömhír műfajának termőtalaja. Maga a Márk-evangélium szerkezete is arra irányul, hogy Krisztust megfeszítik. Aztán az Atya szava, amely a kereszteléskor és a színeváltozáskor elhangzik: *„ez az én szeretett Fiam”*. A kereszt tövében, az értünk meghaló Isten láttán személyes hitvallássá lesz: *„ez valóban Isten Fia volt”*. Ez az első keresztények döbbsé felismerése, hogy Isten értünk adta önmagát. Az evangélium szerint Jézus nem megfullad, mint ahogy meghaltak a kereszten, hanem hangosan felkiált. Krisztus Isten végső szava a világ számára.

Szent Máté evangéliumában ott látjuk a gúnyolódókat és azokat, akik félreértik Jézus szavait, amikor Atyjához kiált; azt mondják, hogy Illést hívja. Látjuk, hogy csak a hit, a hívő lét képes felismerni a szavak, események igazi értelmét, amikor az információ performációvá, életet alakító eseménnyé lesz. Ha nem vagyunk részesei az eseményeknek, ha távolról szemléljük azt, amit Isten értünk tett, akkor félreértjük Őt.

Szent Lukács evangéliumában Isten országa a keresztben érkezik el. *„Emlékezzél meg rólam, midőn eljössz a te országodban”*, kéri a lator. Jézus imái is arra irányulnak, hogy vállalni tudja a keresztet Isten országa megalapításaként; miközben Jézus sürgeti a tanítványait, hogy hordozzák keresztjüket, és imádkozzanak, hogy az imádságban visszatérjenek az ő keresztjéhez, és ebből erőt merítve tudják felvenni saját keresztjüket, és ezzel belépjenek Isten országába.

Szent János evangéliumában ott az új teremtés számtalan szimbóluma: kileheli lelkét, mint ahogy Isten a teremtéskor lelket lehelt az emberbe; a két tanítvány húsvét reggeli futása a sírhoz mintegy ellentétpárja Ádám és Éva elzárkózó, tartózkodó futásának, a paradicsomból való kiűzetésnek. A zárt paradicsomkapu helyett ott a nyílt sír, a megnyitott oldal, a vér és a víz – mint a keresztség és az Eucharisztia forrása, az új paradicsomi patak, amelyen keresztül beléphetünk Isten országába. Ott a felismerés, hogy Jézus előrement, és nem visszajött, mint Lázár, hogy Benne utunk van az Atya országába. János evangéliumában maga a kereszt az ítélet. Nincsenek nagy ítélő képek, mint Máténál, hanem maga a kereszt az ítélet.

Itt érkezünk el az első pontunkhoz, a kereszthez mint a hit botránnyához. Ehhez egy, az első századokból (talán a második századból) származó graffitit idéznék, amelyen egy szamár látható megfeszítetten, keresztre feszítve. A Palatinuson találták, Rómában ezt az ábrázolást; felirata: *„Alexamenos imádja istenét”*. Egyes magyarázatok szerint a szamárimádó és a borimádó között a görög nyelvben egyetlenegy betű a különbség, és ezért a császári inasok azzal csúfolták egyik keresztény társukat, hogy egy szamarat imád.

A korintusi levélből jól tudjuk: *„a zsidók csodajeleket várnak, a görögök bölcsességet követelnek, mi azonban a megfeszített Krisztust hirdetjük. Ő a zsidóknak ugyan botránny, a pogányoknak meg balgaság, a meghívottaknak azonban akár zsidók, akár görögök, Krisztus Isten ereje és Isten bölcsessége”*. Miért is butaság, miért követelnek bölcsességet a görögök? Azért, mert úgy gondolták, hogy nekik valami mennyei tudást kell megszerezniük ahhoz, hogy fölemelkedjenek Isten világába, az istenségekhez. Mert a vallást úgymond értelmes, hasznos dolognak tartották, amelynek az a feladata, hogy az erkölcsöt, az összetartó morált biztosítsa az állam számára. Azért is butaság volt

számukra, mert milyen az az Isten, amelyik engedi szeretni magát; aki lehajol, aki szerethető, és ő maga is szeret. Gyengéd a szeretetben.

A zsidóknak Jézus botrány. Miért? Azért, mert széthasítja azt a határt, amit ők a nemzetről gondoltak. Szenvedő szolgaként Izrael magát látta, és Jézus személye Izrael létjogosultságát relativizálja. Ő jelenik meg mint szenvedő szolga – maga az Isten. Botrány számukra: ha a hatalmas Isten megengedi, hogy fiát így megalázzák, akkor nem mindenható; ha viszont mindenhatóként engedi meg, akkor gonosz.

Ezek korunkban is hatnak. A görögök gondolkodása megjelenik a felvilágosodásban, aztán a relativizmusban is, korunkban is, amikor úgy tekintenek az Egyházra, hogy neveljen erkölcsös polgárokat az állam számára. Walter Kasper szerint a modern ateizmus szülőháza Auschwitz. Hol van az Isten? – ez az ateizmus igazi kérdése. És hogyan válaszol erre Isten? „Amit szemünkkel láttunk, fülünkkel hallottunk, kezünkkel tapintottunk, az élet megjelent, ezt hirdetjük nektek.”

Azt mondhatnánk, hogy Istennek ez az érzékelhető, megérinthető valósága a kereszténység – modern szóval élve – brandje. Amire gondolni kell a nevek kapcsán, hogy az Isten szeret és szerethető, hogy feltárja a szívét; engedi, hogy átszúrják, és ezzel minden ember számára megnyitja országát, feltárja benső világát. Ez az Újszövetség. János, aki fiatalként Jézustól tanul meg szeretni, egyedül jegyzi meg, hogy *„úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket”*. A szeretett tanítvány tapasztalta, hogy Isten szereti őt, és hogy Isten viszontszerethető; érzékelte Isten szeretetét, és érzékeltetni tudta Istennel, hogy szereti.

Érdemes megkérdeznünk magunktól, hogy mennyire engedjük kiszolgáltatni a hitet – az úgynevezett keresztény erkölcs kapcsán – egyfajta moralizálásnak, államerkölcnek, ideológiává süllyesztésnek; mennyire lépünk vissza mi is az Ószövetség világába, amikor úgy beszélünk a magyarságról, mint a népek Krisztusáról. Jézus ezeket az ideológiai, nemzeti korlátokat, megfeszítéseket, ezeket a számságokat törte szét és mutatta meg, hogy a kereszténység nem ideológia, hanem a Vele való életközösség; nem morál, nem moralizálás, hanem a Szentháromságban újjászületett és Benne való élet. Életforrásként vagy poshadt ideológiaként adjuk át Krisztust a világnak?

Következő pontunk a San Clemente (Szent Kelemen-bazilika) klasszikus mozaikja Rómában, ahol a kereszt úgy látható, mint szőlőtő, és körülötte a szőlővesszők. Érdemes megfigyelni, mi van a kereszt mögött: egy kéz tartja a keresztet, egy áldó kéz. Mintegy odanyújtja a világnak. Az Atya odanyújtja számunkra, leereszkedik, megaláztatik, és aki ebből a szőlőtőből sarjad, részese lesz a kereszt leereszkedő

felmagasztaltatásának, hiszen ez a kéz olyan, mintha egyben felfelé is húzná, maga felé húzná a világot. Hogyan tudunk belegyökeresedni és egységben maradni Vele? Az ábrázolás alatt ott az oltár – vagyis az Eucharisztia által. Mi az, ami ennek az életközösségnek az éltető nedve, amit a Krisztus-ábrázolás mutat? A meghalt Krisztus, Akin érzékelhető marad az önátadás. A földi élet elmúlt, a halálon pedig átragyog a szeretet, a föltámadás. Ezt érzékelik a tanítványok. Látható, hogy a kereszt körül minden egy nagy szőlőskertté lesz: az indák szétáradnak, és különböző emberek, szerzetesek, munkások, állatok, angyalok és mindenki ott van; a világ átalakul – az Eucharisztia titkának kibontása, megélése által, a tevékenységek révén – az Isten nagy szőlőskertjévé.

Így terjed Isten országa. Így lesz a hívő ember is az élet hordozója: továbbítja, amit Krisztusból kap. Teréz anya egyik írásában szerepel: azt mondja a novíciáknak a szentmise után, hogy most kezetekben tartottátok áhítattal Krisztust, ugyanilyen áhítattal lépjete a betegekhez, mert bennük ugyanazt a Krisztus tartjátok majd kezetekben.

A következő ábrázolás: Krisztus papi öltözetben. A kereszt mint áldozat. *Sacrificium* – a szó nagyon sokat mond: *sacrum facere*, szentté tenni valamit. Jézus azzal, ahogy elfogadta a kereszthalált, a gyilkosságot áldozattá, a szeretet jelévé alakította át. Benedek pápa írja: amikor Jézus magát adja az Eucharisziában, elővételezve elfogadta saját halálát, és így belülről formálja át a szeretet eseményévé Isten megdicsőítésében.

Már az Ószövetség is felismeri, hogy vannak időszakok, amikor Isten iránti szeretetünket azzal tudjuk megmutatni, hogy szenvedünk érte. A filippieknek írt levélben olvassuk: „mert Krisztusért ti nemcsak azt a kegyelmet kaptátok, hogy higgyetek benne, hanem szenvedjete is érte”. Tudjuk jól, hogy saját fiát sem kímélte Isten, hanem a mi bűneinkért áldozatul adta. Minket is áldozatul akar adni a világ életéért. Nagyon megdöbbentő nap mint nap ismételni az átváltoztatás szavait: „kezébe vette a kenyeret”. Jézus akkor veszi kezébe az életét, amikor odaadja önmagát értünk, amikor megtöretik. Akkor veszem kezembe az életemet, és vagyok az életemnek az igazi ura, amikor odaadom; ahogy hozzáállok a legkellemetlenebb helyzetekhez, azzal át tudom változtatni, mint Jézus az Eucharisziát. El kell fogadnunk, hogy legtöbbször a helytállás vagy csupán a szenvedés elviselése is az üdvösség művének része. Nagyon szép a latin miseszövegben, amikor a pap azt mondja, „az én áldozatom és a ti áldozatotok” kedves legyen Isten színe előtt. A hívő ember a saját életáldozatával csatlakozik Krisztus áldozatához.

Megdöbbenő azt látni, hogy a mi korosztályunk számára kevés a jó öreg, a jó beteg, akitől meg lehet tanulni azt, hogy mit jelent szentségben megöregedni, mit jelent szentként hordozni a betegség terhét; alig van mintánk a megöregedéshez, a teherhordozáshoz. Ha fölismernénk, hogy a kereszt áldozat, hogy a betegségemet, a teherhordozásomat, ahogy hozzá állok, át tudom alakítani, akkor egyre több jó öregünk, szent betegünk lenne, akiktől tanulhatnánk.

A San Damiano-i kereszt a dialógus mintája, hiszen Ferenc azzal, hogy elé térdel, s megkérdezi az omladozó templomban, – mit akarsz, hogy cselekedjem? – szóba áll Istennel, és ezzel ráirányítja figyelmünket Krisztusnak a kereszten elhangzó dialógusára. Hadd idézzem ismét Benedek pápa egyik művét a húsvét titkáról, amely idézet, úgy gondolom, az egész elmélkedés foglalata: *„Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?” – mondja a keresztfán Jézus, és mivel az Atyával való dialógusa az alapja Jézus emberségének is, az Ő embersége el van rejtve az örök szeretet szentháromságos kapcsolatában, így ez az emberség nem tud leáldozni, mert embersége az örök szeretet sziklájába lett beépítve. A halál küszöbén túl szükségszerűen feltámad az Ő embersége, és újra magára veszi az emberi teljességet, a test és lélek osztatlan egységét. A feltámadás felfedi hitünk döntő tételét: emberré lett. Ebből tudjuk, hogy örökre igaz: Ő ember, az marad mindig, rajta keresztül az emberség belépett Isten természetébe. Ez az emberség – ez az Ő halálának gyümölcse. Utána már Istenben vagyunk. Isten egészen más, ugyanakkor a nem más. Ha Jézussal együtt mondjuk: „Atya”, azt Istenben mondjuk.*

Ez az ember reménye, a kereszténység öröme, az evangélium. Ő ma is ember. Benne Isten valóban a nem másikká vált. Az ember, aki abszurd lény, többé nem abszurd. Az ember, a csüggedt, többé nem csüggedt. Örövendhetünk. Ő szeret minket. Isten annyira szeret, hogy szeretete testté lett és testben maradt. Ennek az örömnak minden más impulzusnál erősebbnek kellene lennie, a legátütőbbnek, ami arra ösztönöz minket, hogy ezt a hírt elmondjuk másoknak, hogy örvendezzenek ennek a fénynek, ami megnyílt számunkra a világ éjszakájának közepén, hogy hirdesse a Napot. Vagyis, hogy Krisztus a feltámadás zsengejeként odavitte a mi emberségünket az Atya színe elé. Ez fogalmazódik meg a San Damiano-i keresztben, az élő Krisztus ábrázolásában; a táncban, ahogy Krisztus táncol fönt, az alakok vigasságában. Az ember – Krisztus által – részese lehet, beléphet Isten valóságába, úgy, hogy a keresztet hordozza, akár egész életen át.

A következő ábrázolás a stigmatizáció keresztje. Szent Bonaventura így szól: *„vonuljunk át a megfeszített Krisztussal ebből a világból az Atyához”.* Vagyis a kereszt nem köztes állapot, hanem maga az út. Úgy mutatja be Szent Ferencet, mint a megfeszített ikonját, akiről azt mondja, hogy Krisztus képét hordozta magán a

stigmatizáció után. Akibe, mint puha viaszba, Isten belepecsételhette önmagát, kifejezhette benne önmagát. Minden hívőnek ajánlja: vágyakozzunk az Istenhez való hasonulásra a megfeszített Krisztus kifejezett követésében; nemcsak nézni kell Őt, hanem az oldalsebek kapuján át teljesen be kell hatolni Krisztus szívéig.

Krisztus szenvedésének mélysége, a másik mélysége a compassiót, az együtt szenvedni tudást szólítja meg bennünk. Isten leereszkedik, megalázkodik, hogy megszólítson és fölemeljen. Ebből láthatjuk, hogy a keresztény misztika lényege nem a világ elhagyása, hanem a világ megnyílása Istenre; annak kinyilvánítása, hogy Isten mindig, eleve átfogja a világot. Nem az embernek kell kilendülnie a világból, azáltal, hogy érzéketlenné válik, mint Keleten, különböző hatásokra, vagy hogy bedrogozza magát, hogy szabaddá váljon. Nem technika a keresztény imádság, hanem az ebbe a világba belendülő Istennek, ennek a leereszkedő szeretetnek az elfogadása és befogadása.

Isten mindent odahagy, odaad a keresztén, s ez teszi képessé az embert arra, hogy önmagát egészen odaadja. Szent Bonaventura szerint az ember ebben a kapcsolatban fedezi fel, hogy *Jézust azért sebeztek meg, hogy látható sebein keresztül láthatóvá váljék számunkra a szeretet láthatatlan sebe. Megváltónk torzultságából a mi szépségünk dicsérete árad. Ezért lehetséges, hogy külsőleg, testünkben mi is eltorzulunk a torz formájú Krisztussal együtt, hogy bensőleg átalakuljunk a szép formájú Krisztussal* – mondja Bonaventura. Ennek a lelkeségnek előzetes képi megjelenüléseként és következményeként születnek meg a halott Krisztus-ábrázolások, amelyeknek lényege a compassio – látni azt, hogy mit tett értem. Ez a megérintettség nyit meg bennünket a bűnbánatra és a caritasra.

A következő ábrázolás a sebhelyekkel ékesített Krisztus. Krisztus teste terhelhető. Ezeknek konkrét történelmi képei is van, hiszen a pestisjárványok idején – az úgynevezett bubópestisnek nagy, kifakadó sebei voltak – ezt ábrázolták Krisztuson: beleimádkozzák magukat, saját betegségeiket és terheiket. A mi sebeinket Ő hordozza. De ez a történelmi kép továbbvisz bennünket, hogy Krisztus teste terhelhető – nemcsak fizikai sebeinkkel, hanem bűneinkkel is. Ehhez azonban szükség van az Egyházra mint Krisztus látható testére, aki ugyanúgy hordozza korának bűneit, a mi bűneinket, mert tagjaiként vétkezünk, de egyben magára vállalja a világ bűneit.

Magamat nem tudom föloldozni. Nagyon megdöbbenő élmény volt, amikor egy alkalommal (az elmúlt húsz évben egyetlenegyszer) az egyik rendi közösségben a testvérek arra az elhatározásra jutottak, hogy megszervezzük a közösségi bűnbánattartást. Összejöttünk vagy húsz-huszonötön; én voltam egyedül pap a testvérek között. Mindannyian nyilvánosan megvallottuk egymás előtt a kápolnában

bűneinket. Nyilvános gyónás volt. A szertartásnak az a befejezése, hogy a pap föloldozást ad. Föloldoztam mindenkit. Magamat nem tudtam föloldozni. Megdöbbenő élmény, hogy pap vagyok, de magamat nem tudom föloldozni. Magunkat nem tudjuk föloldozni, az Egyház az, aki által Krisztus feloldoz, és így az Egyház testére, Krisztus testére tudjuk ráterhelni bűneinket, mert az az irgalom forrása. A magunk erejéből nem tudunk üdvözülni; akik a keresztségbe belegyökeresedtünk, nem tudjuk magunkat föloldozni, de Krisztus teste, az Egyház terhelhető a bűneink sebével, és ott találjuk az irgalom forrását, hogy más oldozzon fel, övezzen fel bennünket. Ezért is születik meg a papság szentsége a szent háromnapban, és ezért is súlyos kérdés egy pap életében, hogy szeret-e, akar-e, és tud-e gyóntatni.

A pasztorációs gyakorlatban hányszor látni azt, hogy az atya szociális otthont épít, sportpályát létesít, jelen van az önismereti körben, de a gyóntatószékben nem lehet megtalálni. Mennyit gyóntatok papként? S ha nem jönnek, a gyónásra szánt, kijelölt időt arra hasznalom-e, hogy imádkozzam az egyházközségemért? Jó alkalom. Krisztus teste magán viseli a világ és korának sebeit, s azt lehet látni, mintha Jézus természetesnek venné azt, hogy tanítványait üldözni fogják. Nem az a természetes, hogy nem üldözik, hanem az a természetfeletti, hogy ezeket az Ő tanítványai milyen lelkülettel hordozzák. Van-e bennük belső tartás, a Krisztushoz tartozás biztonsága, hogy ebben megerősödve, ebben élve tudják hordozni az üldözés terhét és tudják átváltoztatni. Botrányok, bajok mindig lesznek. De tudjuk-e ezt hittel hordozni, és ennek ellenére élni a megváltás örömét?

Ebben az egyházmegyében született (az idősebb generáció talán jól ismerte) Belon Gellért püspök. 1959-ben kinevezték püspöknek, de nem engedték felszentelni, csak 1982-ben, azt hiszem. Az volt a jelmondata, hogy *sebtől gyógyult*. Van egy nagyon szép elmékedése, hogy a megsebesült ember, a terhet viselő ember óvatosabban mozog a világban. A mások terhét hordozó, a világ bűneit és tagjainak bűnét hordozó Egyház óvatosabban kell, hogy mozogjon a világban.

Ott van a caritas. A karitás, amelyben átéli az ember, hogy Isten mennyire szereti, és ebből erőt merít ahhoz, hogy odalépjen a másik emberhez. Kiss Szaléz atyát szeretném idézni. Gyöngyösről hurcolták el 1946-ban. Szent Erzsébetről szóló elmékedésében a következőket olvasom: *az imádság a szentségekhez való járulás, a rejtett aszkézis megannyi gyakorlása nem elégítette ki Krisztus után szomjazó lelkét. Amikor megértette, hogy Krisztus önmagát rejtette el a szegényekben, s a nekik tett szolgálatot magáénak ismeri el, nem lehetett vele bírni, mindig a szegények után vágyakozott. Pénzt és ruhát vitt a szegényeknek. Nem is ez volt a szegényistápolás lényege, hanem személyes megjelenése, ajándékainak személyes kiosztása a szegények hajlékaiban. Font és varrt*

szegényeiért, nem a kitzasztása utáni időben, hanem még uralkodása idején. Személyes munkájának eredményeivel kedveskedett választottjainak. A gyermekeket váró édesanyákat különösen szerette, saját kezével segített nekik, s elvégezte helyettük a házimunkát. Szívesen lett az újszülöttek keresztanyja. Szegényeinek temetésén személyesen megjelent, a halottasházban többször együtt imádkozott szegényeivel. A kórházakban maga ápolta a betegeket, semmi undokságtól nem riadt vissza, velük szemben volt a leggyöngédebb és a legtürelemesebb. Karitászcsoportjaink logisztikai központok, ahol az érkezett ruhacsomagokat kiosztjuk, vagy ennek a személyes megérintettségnek, a mások terheit magára venni tudó Egyháznak a megnyilvánulásai?

Egy marista testvér mesélte, hogy a II. Vatikáni Zsinat előtt úgy működött Indiában nagyhírű oktatási intézményük, hogy az ötödik emeleten volt a klauzúra, a harmadik és a negyedik emeleten pedig az osztálytermek. Tanárként lementek adott időben, megtartották az órájukat, utána visszamentek, föl a klauzúrába, és élték a maguk kis életét. A zsinat olyan változást hozott náluk, hogy azt gondolták: látogassuk meg a növendékeinket. Amikor elindultak és látták, hogy hol laknak vagy hol élnek, ez egészében átformálta oktatási módszereiket. Igaz ez az oktatásra, de igaz ez a karításra is: hogy kiosztunk valamit, vagy pedig megjelenik karitászmunkánkban az életközösség, amely minket is jellemez, mert Krisztus keresztjével egyesülten élünk.

Következő ábrázolás: kereszt és koponya. Gyakran láthatni olyan képeket, keresztet, amelyeknek a tövében ott van egy koponya, két csont, és Krisztus vére lecsorog a kereszt tövében, rá a koponyára és a csontra. A keresztény hagyomány úgy tudja, hogy a Golgota helye Ádám és Éva temetésének, sírjának helye volt. Ennek kapcsán jelenik meg, hogy az üdvösség megváltja az ószövetségi népet, hogy az üdvösség visszahat, túlhat látószögünkön is. Az üdvösség, Krisztus áldozata, amely összefoglalja a korokat. Itt nyer értelmet a szentmise-főljánlás, a búcsújárás, a búcsúnyerés, ami mind arról szól, hogy a kegyelmi életközösség erősebb, mint a halál.

Sokat panaszkodik a papság, hogy a hívek elfeledték a miseintencióknak, a miseszándékok kérését. Azt hiszem, hogy ez elsősorban nem anyagi kérdés, hanem hitbeli probléma: hogy már mi magunk sem hiszünk abban, hogy a szentmise bemutatása a halottakért üdvösséget hozó esemény. Múlik ez rajtunk is, papokon, hogy csak aláírjuk a naplót, szertartásosan bemondjuk a neveket, vagy tényleg ott van miseszándékunkban, a szentmisében az, hogy kiért imádkozunk; hogy hiszünk-e a szentmisének abban az erejében, hogy a Krisztus keresztáldozatának megújítása képes áthatni a gonoszság falain. A búcsújárásnak, a búcsúnyerésnek a halottakért

vagy magunkért való följánlása az áldozathozatal egy különös momentuma. Hiszem azt, hogy a meghozott áldozat Isten által kifejti hatását a világban, erősebb a gonosz légkörénél.

Én ezért merem kisebb vallási tájékozottsággal vagy az Egyháztól távolabb élők gyermekeit is megkeresztelni. Mert a szentség ereje túlnyúlik a mi látóhatárunkon, és sok olyan ember fordul hozzánk, akiket gyermekkorukban kereszteltek meg, soha nem jártak templomba, de látni rajtuk, hogy identitást ad tudni, hogy, ha bajban vagyok, hova fordulhatok. A szem számára nem látható kötelék. Isten **Igéje** megtermi a maga gyümölcsét, még ha nem is látjuk.

A képek közül végül a barokk ábrázolásokra utalnék. A barokk világ azt jeleníti meg a templomokban, hogy a mennyország leereszkedik a földre a liturgiában, s hogy amikor a hívő ember belép ebbe a világba, akkor ő maga is részese lesz a liturgia által Isten országának. Ezért a sok arany, ezért az a pompa, ami megjeleníti: részesei vagyunk Isten országának. Amikor a keresztre feszített Krisztust, a sok vértanú-ábrázolást látjuk ezekben a templomokban, arra figyelmeztetnek bennünket, hogy e szenvedéseknek van egy végső értelme; hogy, ha megtaláljuk a helyünket a megváltás művének, drámájának nagy színpadán, akkor mi is részeseivé válunk ennek a nagy isteni dicsőségnek.

A passióról írta Joseph Ratzinger bíboros: *Jézusnak az asztaltól való fölkelése, a dicsőség ruhájának levetése, felénk való odafordulása a megbocsátás misztériumában az ember életének és halálának szolgálata. Jézus élete és halála nem függetlenek egymástól, halálában a lényeg lesz nyilvánvalóvá, ami életének igazi tartalma. Élet és halál a mindvégig való szeretet eseményének megjelenítői és megvilágítói lesznek, a vég nélküli szereteté, ami az ember egyedüli megtisztítása – a megtisztítás, ami egyedül tesz képessé az Istennel való közösségre, és ami szabaddá tesz. Így hát a lábmosás történetének folytatása úgy foglалható össze, mint együttes, akár szenvedés árán való belépés a szeretet isteni emberi eseményébe, amely maga a megtisztulás, vagyis az ember felszabadítása. Így a kereszt teológiája a feltámadás teológiája, mert a feltámadás az isteni válasz, a kereszt isteni értelmezése. A kereszt teológiája tehát húsvéti teológia, a dicsőséges öröm teológiája – még a siralomvölgyben is.*

A barokk valami ilyesmit akar ábrázolni, és erre akar meghívni bennünket, hogy így értelmezzük az életünket, gondoljunk erre, bízunk ebben, higgyünk ebben, hogy a megváltás nagy művében mindennek megvan a végső értelme. Vagyis ugyanaz az önmagát felülmúló isteni szeretet vezeti Istent a teremtésben, a megváltásban és az ítéletben is. Ez a mi örömünk igazi forrása, mert *az örök élet nem az az élet, amely ezután, valamikor később jön – ha így lenne, nem lenne örök. Az örök élet az egyedüli valóságos élet. Akkor élünk, amikor megismerjük Őt, s Ágostonnal együtt tudjuk,*

hogy a gyökér télen is él, és hogy életben maradunk, ha a gyökérből élünk. Mondhatjuk, ha a keresztből mint szőlőtőből, életfából élünk.

Török Csaba mondta, hogy a misszió olyan, mint amikor a kutya szimatot kap. A liturgia is ismeri ezt a képet: a nagypénteki kereszt-felmagasztalás után az Exultetet, a húsvét meghirdetésének és a gyertya fölszentelésének örömeinek énekeljük a vigília sötétjében, és ez hozza meg a világosságot. Exultet: magából kikelő öröm. A természeti népek világát idézi, a bárányokét, akik, amikor megérik a tavasz illatát, elkezdenek az ég felé ugrándozi. Kikelnek magukból, fölüllemelkednek önmagukon. Amikor ráérzünk a megváltás illatára, arra, hogy a Fiú a kereszten az Atyával való dialógusában emberségünket beletestesítette, belekialtotta a Szentháromság misztériumába – ez a megragadottság. Ennek az isteni műnek vagyunk részesei és munkálói a hit továbbadásának folyamában. Ezt szemlélve értjük meg, miért éneklünk nagypénteken, ma is, az Egyház: *„A te keresztedet imádjuk Krisztus, és feltámadásodat magasztaljuk, mert a kereszt által jött az öröm a világra.”* Ámen.